

Tina Šantej, mag. Vesna Žnidar Kadunc, Osnovna šola narodnega heroja Rajka Hrastnik

INTERDISCIPLINARNI PRISTOP K SPOZNAVANJU GRŠKE KULTURE V SKLADU S POSODOBLJENIM UČNIM NAČRTOM ZA ZGODOVINO

UVOD

Ob koncu šolskega leta 2010/11 smo bili učitelji na strokovnih regijskih srečanjih ZRSŠ seznanjeni s posodobljenimi učnimi načrti in z dinamiko uvajanja le-teh. V šol. l. 2011/12 se je posodobljeni učni načrt za zgodovino začel uvajati v 6. in 7. razredu, za slovenščino pa v 1., 4. in 7. razredu. Bistvene novosti so: izbirnost tem, poudarek na razvijanju ključnih kompetenc ter načrtni izgradnji deklarativnih, proceduralnih in odnosnih znanj, opredelitev standardov in minimalnih standardov znanja ter večja avtonomija učitelja na področju izbiranja učnih ciljev in vsebin. Predvidene so tudi medpredmetne povezave, in sicer, kot določa učni načrt za zgodovino, »na ravni učnih ciljev, vsebin, didaktičnih pristopov, medpredmetnih tem /.../ poglobljanja procesnih znanj in drugih povezovalnih elementov«.¹

Odločili smo se za povezovanje zgodovine in slovenščine v 7. razredu, v katerem se prenovljena učna načrta za oba predmeta izvajata že v šol. l. 2011/12. Ugotovili smo, da nadgrajevanje vsebin, ki jih učenci spoznajo pri zgodovini, z literarnimi deli, pri čemer vsebine spoznajo še kot zgodovinsko snov v književnosti, omogočajo naslednji učni sklopi na temelju vsebin iz učnega načrta za zgodovino (v oklepajih so navedena ustrezna književna besedila/odlomki): Trojanska vojna in Homer kot pisec Iliade (Homer: Odiseja), Stari Grki in grška mitologija (P. Ovid: Dedal in Ikar), Grška kultura in verovanje (E. Petiška: Tezejev boj z Minotavrom), Nove sile v Sredozemlju – Bizanc (F. S. Finžgar: Pod svobodnim soncem), Ljudstva v gibanju – naselitev alpskih Slovanov (Ljudska: Ajda in Slovenci), Tekmovanje za oblast nad slovenskim ozemljem – Matija Korvin, ogrski vladar (Ljudska: Kralj Matjaž), Kako so živeli v srednjem veku (Pegam in Lambergar).

IZBOR TEME, METOD IN OBLIK DELA

Posamezne učne sklope smo presojali z vidika kulturne vzgoje. Vsi spodbujajo razvoj bralnih navad, osebnostni in estetski razvoj učencev ter ustvarjalni odnos do kulture, mi pa smo pri izbiri teme upoštevali tudi primernost za spodbujanje in razvijanje spoštljivega odnosa do drugih kultur, medkulturni dialog, spoznavanje ter »sprejemanje, razumevanje in uživanje oblik kulturnega izražanja in tradicij (medkulturno razumevanje)«.² Odločili smo se za grško kulturo, s katero so učenci naše šole deloma že seznanjeni, saj Šavna Peč, rojstni kraj prevajalca iz antične književnosti Antona Sovreta, sodi v naš šolski okoliš, zato občasno izvajamo dejavnosti, povezane z njegovim življenjem in delom. Pri interdisciplinarni obravnavi pa smo želeli, da bi si učenci o grški kulturi ustvarili čim širšo sliko.

Posvetili smo se kretsko-mikenskemu obdobju kot temelju grške civilizacije.

Osrednjo vlogo pri obravnavi je imela zgodovina (redni pouk in zgodovinski krožek). Del obravnave, povezan s slovenščino, pa se je izvajal pri dodatnem pouku: snov, obravnavano pri zgodovini, so učenci poglobili in dopolnili s staro grško bajko o Tezejevem boju z Minotavrom, ki smo jo za vezni člen izbrali zaradi privlačnosti in zanimivosti.

¹ Kunaver, Vojko et al. (2011): Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina [Elektronski vir]. Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011, str. 42. http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Zgodovina_obvezni.pdf (dostop: 10. 8. 2011)

² Ibid.

IZVEDBA DEJAVNOSTI

Priprave na medpredmetno povezavo so se začele šele po začetku šolskega leta; pred tem smo se posvečali predvsem spremembam, ki so jih prinesli prenovljeni učni načrti, ne pa še toliko povezovanju z drugimi predmeti.

To je otežilo načrtovanje, saj so učenci odlomek iz Homerjeve Odiseje, ki bi ga lahko vključili v obravnavo grške kulture in verovanja, pri slovenščini obravnavali že prej v okviru tematskega sklopa, posvečenega književnim vrstam, kot so basen, pripovedka, bajka itd. (ne glede na kulturni/zgodovinski kontekst). Tudi obravnava drugih primernih tem pri slovenščini časovno ni sovpadla z obravnavo pri zgodovini, zato smo predvideli povezovanje z dodatnim, ne pa z rednim poukom slovenščine. Nove možnosti v prihodnje omogoča skupno timsko poučevanje učiteljice zgodovine in slovenščine.

Pred obravnavo smo se dogovorili, katere vsebine bomo obravnavali pri zgodovini, katera od njih bo predstavljala stično točko med predmetoma, kako jih bomo nadgradili pri slovenščini, dejavnosti učencev in učne cilje.

Kretsko-mikenski kulturi kot temelju grške civilizacije smo tako posvetili eno uro rednega pouka zgodovine, pri kateri so učenci dobili tudi učne liste, na katerih so ostala prazna mesta, ki so jih nato izpolnili pri dodatnem pouku slovenščine.

Snov smo nadgrajevali tudi pri zgodovinskem krožku, kjer smo si ogledali dodatno literaturo o Kreti in kretsko-mikenski kulturi. Učenci so nato oblikovali rebuse o tem obdobju, jih predstavljali sošolcem in jih reševali.

Pri dodatnem pouku slovenščine pa so učenci v treh zaporednih urah spoznali besedilo Tezejev boj z Minotavrom v priredbi Eduarda Petiške in prevodu Kristine Brenkove,³ ga v pogovoru obnovili, spoznali najpomembnejša dejstva o njem ter ilustrirali del zgodbe, ki je nanje napravil največji vtis.

V nadaljevanju navajamo učne cilje in vsebine iz učnega načrta za zgodovino, ki smo jih dosegli/obravnavali, pa tudi bistvene cilje iz učnega načrta za slovenščino, s katerimi smo dopolnili snov, obravnavano pri zgodovini.

Priprava za vzgojno-izobraževalno delo

Učna tema: STARA GRČIJA
Učni sklop: GRŠKA KULTURA IN VEROVANJE
Učna enota: Kretsko-mikensko obdobje kot temelj grške civilizacije
Vzgojno-izobraževalni cilji
a) Operativni deklarativni (vsebinski) cilji so, da učenci/učenke:
– naštejejo obdobja starogrške zgodovine;
– pojasnijo značilnosti kretsko-mikenskega obdobja kot temelja starogrške civilizacije.
b) Procesno/proceduralni cilji so, da učenci/učenke:
– razvijejo spretnosti časovne in prostorske predstavljivosti;
– razvijejo spretnost zbiranja in izbiranja informacij ter dokazov iz različnih zgodovinskih virov in literature v različnih medijih;
– razvijejo zmožnost preproste analize, sinteze in interpretacije uporabnih in verodostojnih informacij in dokazov iz različnih zgodovinskih virov in literature;
– razvijejo zmožnost kritične presoje zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov z uporabo večperspektivnih zgodovinskih virov in literature;
– razvijejo zmožnost oblikovanja samostojnih sklepov, pogledov, mnenj, stališč, izvirnih predlogov in rešitev.
Novi pojmi: kiklopi, Minotaver, labirint, ep
Medpredmetne povezave: slovenščina
Učne oblike: frontalna, individualna
Učne metode: razlaga, pogovor, demonstracija slikovnega gradiva, delo z učnim listom, delo z besedilom
Učna sredstva: učbenik; ⁴ zgodovinski atlas; ⁵ slikovno gradivo; ⁶ projekcija besedila, ki ga učenci zapisujejo v zvezke (označeno z ležečim tiskom)

³ Petiška, Eduard (2000): Tezejev boj z Minotavrom. V: Sreča se mi v pesmi smeje: Berilo za sedmi razred 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 46–51.

⁴ Janša Zorn, Olga, Mihelič, Darja (2005): Od prazgodovine skozi stari in srednji vek: Učbenik za sedmi razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 36–38.

⁵ Weber, Tomaž (1996): Zgodovinski atlas. DZS: Ljubljana, str. 6.

⁶ <http://www.zgodovinarka.si/minojska-civilizacija-in-knosos/>, Minojska civilizacija in Knosos (dostop: 21. 11. 2011).

Potek učnega procesa:		
ETAPE UČNEGA PROCESA	DEJAVNOSTI, VEZANE NA ORGANIZACIJO UČNEGA PROCESA	
	DEJAVNOST UČITELJA	DEJAVNOST UČENCEV
UVOD	Uvodna motivacija: Učencem pokažem zemljevid Grčije, jih povprašam, kaj predstavlja, ter naročim, naj odprejo zgodovinske atlase – zemljevid Grčije v starem veku.	Pozorno poslušajo učitelja in z dvigovanjem rok sodelujejo v pogovoru. Odprejo zgodovinske atlase – zemljevid Grčije v starem veku.
OBRAVNAVA NOVE UČNE SNOVI	Napovem novo učno snov, in sicer, da bomo spoznali značilnosti Krete in Miken ter obdobje kretske-mikenske kulture. <i>V starem veku so ozemlja današnje Grčije, bližnjih otokov ter zahodna obala Male Azije odigrali pomembno vlogo.</i> Pojasnim, da so imela ozemlja Grčije, bližnjih otokov ter zahodne obale Male Azije v starem veku pomembno vlogo. Navodila učencem: - s pomočjo učbenika (str. 36) opiši značilnosti površja, podnebja in gospodarsko usmeritev; - naštej grška plemena, ki so se začela priseljevati v 2. tisočletju pr. Kr. Kako so se še imenovali Grki? <i>Ahajci, Jonci, Dorci – sami sebe so imenovali Heleni, deželo pa Helada.</i> <i>Ostanke bogate kulture na otoku Kreti so arheologi našli zlasti v Knososu.</i> Skupaj z učenci opišemo palačo v mestu Knosos. Projiciram slike palače. Omenim, da naj bi tam živelo bajeslovno bitje – Minotaver in da je bila v primerjavi s tedanjimi stavbami tako zapletena, da se je zdela kot labirint. <i>Na polotoku Peloponezu so po bogati kulturi najbolj znane Mikene. Pomembno mesto je bila tudi Troja v Mali Aziji.</i> Ob slikovnem gradivu v učbeniku (str. 38) poteka pogovor o pomenu Miken in Troje. <i>V času, ko so Mikene kot mesto dosegle visoko stopnjo razvoja, naj bi se začela trojanska vojna, vojna med Grki in Trojanji.</i> Učencem povem zgodbo o trojanski vojni.⁷ Spomnim jih, da samo trojansko vojno opeva Homer v epu Iliada. Vodim pogovor o Homerju.	Pozorno poslušajo razlago in napoved nove učne snovi. V zvezke prepisujejo besedilo. Na zemljepisni karti Evrope, karti Stare Grčije in skici v učbeniku na str. 36 poiščejo omenjena območja. S pomočjo učbenika opišejo značilnosti površja, podnebja in gospodarsko usmeritev. S pomočjo učbenika naštejejo plemena, ki so se začela priseljevati v 2. tisočletju pr. Kr., in najdejo še drugo ime za Grke. V zvezke prepisujejo besedilo. S pomočjo slike v učbeniku na str. 37 opišejo palačo v Knososu. Povzamejo, da je bila palača znana po labirintu, kjer naj bi prebival Minotaver, in da je ena izmed najbolj znanih ostankov kretske oz. minojske kulture. Povedo, da naj bi palačo zgradil Dedal za kralja Minosa. Bila je gospodarski, politični in verski center minojske kulture. V zvezke prepisujejo besedilo. Na zemljevidu Stara Grčija poiščejo mesti Mikene in Troja. Opišejo kiklope. Poslušajo razlago in sodelujejo v pogovoru. V zvezke prepisujejo besedilo. Poslušajo zgodbo o trojanski vojni. Povežejo Homerja in njegov ep Iliada z Odisejo (obravnavali so jo že pri slovenščini).

⁷ Povzeto po: Petiška, Eduard (1980): Trojanska vojna. V: Stare grške bajke. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 181–194.

PONAVLJANJE IN UTRJEVANJE	Razdelim učne liste ter priloge in podam navodila za reševanje (naloge, označene z zvezdico, naj učenci izpustijo).	Rešujejo tiste naloge na učnih listih, ki so povezane s snovjo, obravnavano pri zgodovini, in preverijo pravilnost rezultatov.
---------------------------	---	--

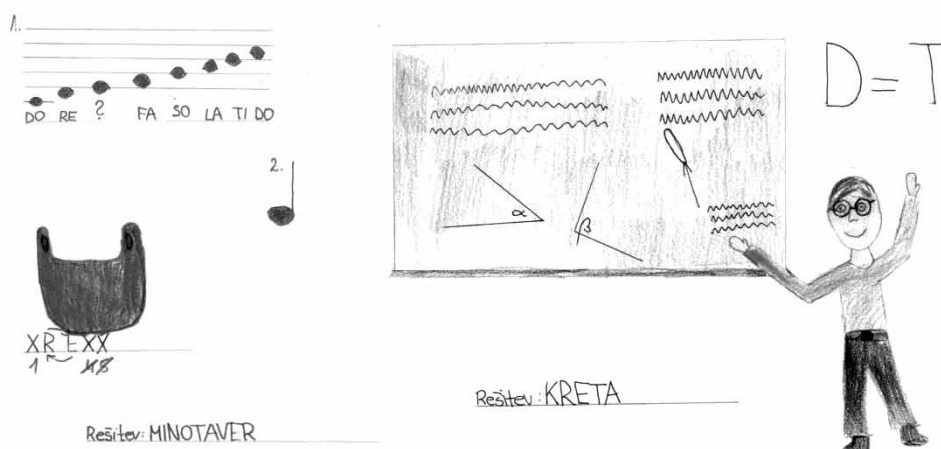
Delo smo z manjšo skupino učencev nadaljevali pri dodatnem pouku slovenščine. Pri uvodni motivaciji smo bajeslovna bitja, značilna za slovanski svet (bogovi, vile, rojenice, sojenice itd.), o katerih so učenci že slišali v nižjih razredih, povezali s podobnimi bitji v drugih kulturah, tudi grški. Z ugankama: »Na otoku sred' morja / orjak le eno oko ima,« in, »Pol je človek in pol bik / v mestu Knosos je doma / vedno spravi te v zapik / in te hitro pokonča,« smo učence spomnili na kiklope in Minotavra, s tem pa tudi na kretske-mikensko kulturo in labirint v Knososu.

Nato smo obravnavali besedilo (E. Petiška: Tezejev boj z Minotavrom), pri čemer smo sledili predvsem naslednjim operativnim ciljem:⁸

Učenci/učenke:

- razumljivo in interpretativno berejo književno besedilo – slušne prvine govora uskladijo z dogajanjem v književnem besedilu;
- kronološko razvrščajo dogodke; opazujejo vzročno-posledična in časovna razmerja med dogodki v besedilu (zgodba oziroma fabula);
- ločujejo glavne in stranske književne osebe; zaznavajo, primerjajo ter presojujejo ravnanje in govorjenje, mišljenje oseb; zaznavajo motive (namere, misli in čustva; etični motivi) za ravnanje književnih oseb ter jih primerjajo s svojim pogledom na svet;
- izluščijo osrednjo idejo (sporočilo) in temo književnega besedila;
- oblikujejo čutnodomišljjske predstave književnega prostora; ugotavljajo, v kateri čas je postavljeno dogajanje; dogajalni prostor in čas povezujejo s temo književnega besedila;
- prepoznavajo zgodovinsko snov in opazujejo njeno preoblikovanje v besedilno stvarnost;
- doživljajo, razčlenjujejo in vrednotijo bajko; ugotavljajo zgodovinsko, mitološko bajko ter prepoznavajo vlogo bajeslovnih bitij in junakov v besedilu;
- bajko medbesedilno primerjajo (s: Homer – Odisej na otoku Kiklopov) in vrednotijo.

V delo smo vključili tudi naloge na učnem listu, označene z zvezdico. Učenci so nato naprej razvijali recepcijsko zmožnost in jo dokazovali tako, da so si izbrali, kateri prizor iz bajke je nanje naredil največji vtis, in utemeljili izbiro. Izbrani prizor so ilustrirali ter v učilnici pripravili razstavo ilustracij.

Primeri rebusov o kretske-mikenski kulturi (zgodovinski krožek).

⁸ Poznanovič Jezeršek, Mojca et al. (2011): Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina [Elektronski vir]. Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2011, str. 56–65. http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Slovenscina_obvezni.pdf (dostop: 7. 12. 2011).

Primer ilustracije bajke Tezejev boj z Minotavrom (slovenščina, dodatni pouk).

SKLEP

Zastavljeni cilji so bili doseženi. Pri obravnavi so učenci pokazali veliko zanimanje in izkoristili priložnost, da predstavijo, kaj o grški kulturi že vedo: filme (Troja), poljudno-znanstvene serije in revije (npr. National Geographic, GEA), Antona Sovreta itd. Učenci so sami predlagali, da bi knjigo E. Petiške Stare grške bajke, v kateri je tudi zgodba o Tezeju in Minotavru, uvrstili na seznam knjig za bralno značko.

Pri vnovični izvedbi pa bi vendarle napravili določene spremembe. Za načrtovanje bi si vzeli več časa, ob čemer bi spremenili čas obravnave sklopov pri slovenščini, tako da bi ti časovno čim bolj sovpadli z obravnavo za povezovanje primernih sklopov pri zgodovini. Medpredmetnih povezav bi bilo več in bi zajele vse učence posameznega razreda, bolj motivirani učenci pa bi pri zgodovinskem krožku in dodatnem pouku iz slovenščine svoje znanje lahko še poglobljali in razširjali. Posamezne vsebine učnih sklopov pa bi lahko učiteljici zgodovine in slovenščine obravnavali tudi z različnimi oblikami timskega poučevanja.

Ponuja se tudi možnost povezovanja z več predmeti – poleg slovenščine vsaj še z likovno vzgojo in geografijo, v primeru večjega projekta pa še s športno vzgojo, šolsko in splošno knjižnico, turističnim društvom in izbirnimi predmeti.

VIRI IN LITERATURA

- http://www.mss.gov.si/si/solstvo/osnovnosolsko_izobrazevanje/ucni_nacrti/, Posodobljeni učni načrti obveznih predmetov v osnovni šoli (dostop: 28. 12. 2011).
- <http://sl.wikipedia.org/wiki/Homer> (dostop: 9. 2. 2012).
- <http://sl.wikipedia.org/wiki/Tezej> (dostop: 9. 2. 2012).
- <http://www.zgodovinarika.si/minojska-civilizacija-in-knosos/>, Minojska civilizacija in Knosos (dostop: 21. 11. 2011).
- Janša Zorn, Olga, Mihelič, Darja (2005): Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za sedmi razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 36–38.
- Kunaver, Vojko et al. (2011): Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina [Elektronski vir]. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, 2011.
- http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Zgodovina_obvezni.pdf (dostop: 10. 8. 2011).
- Petiška, Eduard (1980): Trojanska vojna. V: Stare grške bajke. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 181–194.
- Petiška, Eduard (2000): Tezejev boj z Minotavrom. V: Sreča se mi v pesmi smeje. Berilo za sedmi razred 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 46–51.
- Poznanovič Jezeršek, Mojca et al. (2011): Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina [Elektronski vir]. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, 2011.
- http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Slovenscina_obvezni.pdf (dostop: 7. 12. 2011).
- Tawitian, Elissa, Rode, Marjan (2005): Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Delovni zvezek za sedmi razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 28–30.
- Weber, Tomaž (1996): Zgodovinski atlas. DZS: Ljubljana, str. 6.

POVZETEK

V skladu s prenovljenimi učnimi načrti za zgodovino in slovenščino smo izvedli medpredmetno povezavo, in sicer ob obravnavi kretske-mikenske kulture kot temelja grške civilizacije.

Snov smo obravnavali pri redni uri zgodovine in jo nadgradili z ustvarjanjem rebusov pri zgodovinskem krožku ter z bajko o Tezejevem boju z Minotavrom pri dodatnem pouku slovenščine.

Zastavljeni cilji so bili doseženi, a pri vnovični izvedbi bi napravili določene spremembe. Določili bi drugačno časovno razporeditev tematskih sklopov pri slovenščini, da bi se bolje ujemali s sklopi pri zgodovini, ali pa bi učne sklope obravnavali s timskim poučevanjem. Pri obravnavni grške kulture oziroma antične kulture sploh pa se ponuja možnost povezovanja z več predmeti, predvsem geografijo in likovno vzgojo.

PRIOLOGA: DELOVNI LIST

STARA GRČIJA

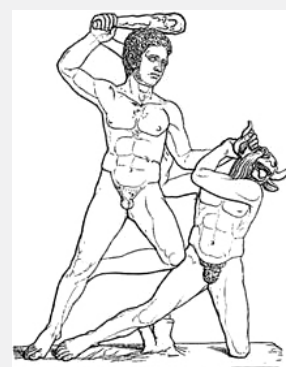
Kretsko-mikensko obdobje kot temelj grške civilizacije

Obseg in lega Grčije	
Pokrajina	
Gospodarstvo	
Grška plemena in njihovo skupno ime	
Dežela	

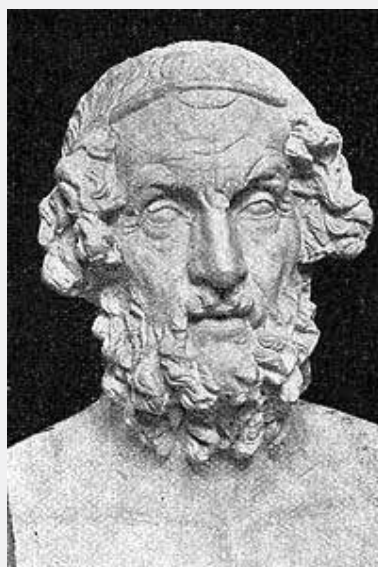
Kaj prikazuje slika na desni strani? S katero palačo je povezana? Kaj veš o tej palači?

*Kdo je na sliki? *Kaj se dogaja?

*Obnovi celotno zgodbo.

Vir: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Tezej>

*Na levi sliki je Homer. Katera epa mu pripisujejo?

*O čem govorita?

*Kdo ju je poslovenil?

Zakaj so njegovi epi pomembni za poznavanje antične Grčije? (Pri odgovoru si pomagaj s spodnjimi povezavami.)

<http://sl.wikipedia.org/wiki/Homer>

<http://sl.wikipedia.org/wiki/Odiseja>

<http://sl.wikipedia.org/wiki/Iliada>

Vir: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Homer>